

[Историје](#)

[Законици](#)

[Светородна лоза
Петровић Његош](#)

[Књижевност](#)

[Просвјета](#)

[Факсимили старих
књига](#)

[Бока Которска](#)

[Историјска читанка](#)

[Родољубље](#)

[Студије и чланци](#)

[Видео и аудио](#)

[Верзија сајта на
енглеском језику](#)

[Чланци на француском](#)

[Ново на сајту](#)

[Препоручене везе](#)

[Ко препоручује или
цитира Njegos.org](#)

[Српска ћирилица на
Интернету](#)

[Српски форум Црне
Горе](#)

[Хуманитарни кутак](#)

Богољуб Шијаковић

Светосавски историјски низ

(Светосавска бесједа)

Севазмиотате кир Амфилохије, митрополите црногорски и приморски, наследниче управо овдје успостављеног архијерејског трона Светога Саве, тврђаво вјере православне;

Високопреосвећени архиепископе јекатеринбуршки Викентије, добродошавши изасланиче Његове Светости патријарха Московског и све Русије Алексеја II;

Преподобни и часни оци, народне узданице и ослонци;

Часно војинство, мишице Обилићева и Карађорђева;

Браћо монаси и сестре монахиње, молитваници достојни наши пред Господом;

Господо хришћанска;

Драги и у Христу возљубљени Новљани, племенити српски роде у ком се справом може носити стара племићка титула Херцег од Светога Саве.

Светосавска светковина је за све нас увијек посебан дан и сваки пут на посебан начин. Ове године она обасјава 200-годишњицу Првог српског устанка, Српске револуције под вождом Кара-Ђорђијем. Славећи светитеља Саву дотичемо се вјечности и подсећамо се: да је најмлађи Немањин син Растко (а то име је изгледа од ријечи «храст») овдје био КНЕЗ Хумске области (потоње Херцеговине) и да је вођен Богом и једним руским монахом одбјегао с владарског двора у светогорски манастир, у двор небески, и постао МОНАХ Сава; да је 1219. хиротонисан у АРХИЕПИСКОПА, што значи да је постао наследник светих апостола и преко њих Христа као Главе Цркве, па ову пуноћу апостолског предања чува наша Митрополија црногорско-приморска наследујући непрекидно првоначалну Зетску епископију Светога Саве; да је био мудар ДРЖАВНИК који је своје архиепископство користио тако што је једнако утемељивао државу као и цркву; да је као ЗАКОНОДАВАЦ саставио *Номоканон (Законоправило)* тј. *Крмчију*, збирку црквених

правила и грађанских закона којима се сигурније *крмани* црквом и државом (најстарији сачувани препис Савиног *Законоправила*, Иловачки препис из 1262, управо је одавде, са Иловице на Превлаци и из руке «многогрешног Богдана»); да је био ХОДОЧАСНИК и ДИПЛОМАТА који је из светогорске испосничке келије стизао до Цариграда, Никеје, Јерусалима, Александрије, Синаја, Антиохије; да је као СВЕТИТЕЉ био ПРОСВЈЕТИТЕЉ и УЧИТЕЉ; да је био први наш ПИСАЦ, и по много чему ПРВИ у нашем роду.

Али не подсећамо се ми Светога Саве само због тога да бисмо се дотакли старе славе и да бисмо као културан народ указали поштовање предању које је у темељима нашег идентитета. Ми се враћамо Светом Сави да бисмо светосавски корачали даље. Наш Светитељ не само да нам је овдје, и то баш овдје, оставио своје свете стопе, тако да гдје год крочимо по њима газимо, него нас је завјетовао овим ријечима: «Молим вас који дођете послије мене да довршите оно што ја због краткоће времена нисам могао да учиним.» Шта је то што он који је толико учинио није стигао да доврши због краткоће времена? Како ћемо ми ако није могао он? И у чему се састоји то довршење? Колико времена је потребно да се Савин наум доврши до краја? То свакако није обично вријеме, нити је у питању неки крај у времену. Вријеме и довршење о којима говори Свети Сава може се схватити само из перспективе вјечности.

Перспективу вјечности дао нам је Христос. Зато и можемо да у светосавском прослављању преображавамо вријеме и да му дајемо смисао. Тек додир вјечности даје смисао пролазном времену, а вјечност продире у пролазност Христовим доласком у свијет: то је догађај који омогућава да вријеме добије садржај и смисао, то је могућност да сваки историјски тренутак добије есхатолошки карактер. Христос нам је дао перспективу вјечности као сталну могућност: уколико смо у стању да један дан учинимо «невечерњим» тј. непролазним даном будућег Живота, онда је тај дан предукус «осмог дана» стварања, оног дана који је, за разлику од седмодневног устројства времена, дан изнад времена. Историја може да добије смисао само из њеног краја и сврхе. Тај будући Живот није неко бескрајно трајање у времену већ Живот у Христу. Оно што ће се догодити на крају Христос нам доноси као нови почетак, оно једино ново. Пуноћу времена имамо с пуноћом догађања. У сваком времену сваком човјеку и сваком народу дарована је могућност да искуси пуноћу времена. Отуда и постоје историјско вријеме, историјски догађаји и историјски народи. Отуда су у једном историјском низу и Свети Сава и Цар Лазар, и Обилић и Кара-Ђорђе, и Свети Петар Цетињски и Његош, и Марко Миљанов и Стјепан Митров Љубиша, и многи други. Отуда постоји смисао историје, наи-

ме уколико је историја испуњена догађајима који имају есхатолошки смисао, смисао који се изводи из довршења времена, наине из Царства небеског. Управо то је била брига Светога Саве.

Доментијан за њега каже: «Вазда спремаше све ка *пренебесном* животу, знајући вољу љубитеља свога Христа и хотећи све смјестити у *Царство небесно*.» Савино опредјељење за *Царство небеско* сеже уназад до Христа Бога нашега и унапријед до нас. *Царство небеско* је *Царство Божије*. Речено је (Мт 6:33): «иштите најприје Царство Божије и правду његову, а остало ће вам се све додати». У јеврејској традицији «небо» (*šamajim*) је име за Бога. Хришћански Бог је «Отац наш *небески*», па Га тако ословљава и **Христос** у молитви Господњој (Мт 6:9-13; упор. Лк 11:2-4): «Оче наш који си *на небесима...*» – Није случајно што на почетку *Законоправила* (четврта уводна глава Иловичког преписа, л. 166-18а), те утврде вјере православне, **Свети Сава** износи тумачење управо молитве Господње «Оченаш». Ова молитва утемељује наш однос са Богом као однос *очинства*. Из тог односа исходи систем духовних вриједности који је утемељен на небесима; небески ред ствари даје смисао овоземаљском постојању: бити-или-не-бити је бити-или-не-бити на небесима, у Богу Оцу. Као што сопствени овоземаљски идентитет свако од нас изводи из очинства, тако сви ми заједно наш хришћански идентитет изводимо из небеског односно божанског очинства. То онда значи да је небески народ Божији народ, наине народ који свој идентитет заснива на свом односу према Богу. – Савино опредјељење за *Царство небеско* је светосавски идентитет српског народа. Тај светосавски идентитет потврђује и **Цар Лазар**: принуђен да направи избор он се не двоуми јер «земалско је за малена царство, а небеско увјек и довјека». Избор је предодређен вјером коју нам је предодредио Свети Сава; Цар Лазар каже: *не предадим благочастија нашего*, «не издајмо вјеру своју» (*Студенички љетопис*, XVI вијек). То значи да не смијемо развргнути однос према небеском Оцу јер ћемо остати без идентитета тј. без интегритета, наине без способности самоодржања. И данас Обилић преиспитује «ко је вјера а ко је невјера». И данас је Косово *критичко* мјесто, што значи мјесто одлуке, процјене и пресуде. – Косово је «грдно судилиште», вели **Његош** (*Горски вијенац*, ст. 987), косовски завјетник и такође небожител: «Вољех царство земно изгубити но небесно да изгубим царство» (*Шћепан Мали I*, 231-232). – А **Марко Миљанов** хоће да нам каже да смо призвани да *Царство небеско* остварујемо на земљи. Од Светог Саве до Његоша хришћанска вјера и Црква су дио народног идентитета. Од Светог Саве до Марка Миљанова наук Христовог јеванђеља је етика читавог народа.

Овај низ довршитеља Савиног небесног дјела наставља

вожд **Кара-Ђорђе**, «верховни командант и сербски предводителъ народа», такође следбеник Косовског завјета. Као што се више градова надметало око тога који је од њих Хомерова постојбина, тако се многи српски крајеви отимају око Ђорђијева рођења. И сви су у праву, јер је Ђорђијева колијевка читав српски народ. Зато је он могао бити толико строг а тако омиљен, толико моћан а тако правдољубив, и јунак на мегдану и државотворац. Упркос свему и сваком Кара-Ђорђе је могао да се дотакне небеснога свода и да дотле високо воздигне читав народ. Његош је то добро препознао (*Горски вијенац*, Посвета, ст. 13-14): «Ал' хероју тополскоме, Карађорђу бесмртноме, / Све препоне на пут бјеху, к циљу доспе великоме». Владика се диви Вожду и назива га «Карађорђе, бич тирјанах» (*ГВ*, Посв. ст. 6), «огледало Српства» (Пјесме: *Заробљен Црногорац од виле*, ст. 265); Његош зна какав је историјски смисао Вождовог чина: «Славна и бесмртна дјела Карађорђа одушевљаваће Србе довијека» (Изабрана писма, с. 88); «Највиши је аманет и светиња наша после имена Душанова име Карађорђијево» (Изабрана писма, с. 196).

С вождом Кара-Ђорђем није јачала само војна снага устаника већ и политичка свијест читавог српског народа: свијест да нас слобода разликује од звјерова, свијест да је слобода везана за закон, а закон је једнак за све, и он је господар и судија. Донешен је први српски устав 1807, основана прва српска Велика школа 1808. Срби су постали узор и подстрек за све утамничене балканске народе. Али «Источно питање» је привукло Велике силе, чиме је устанак стављен у међународни контекст: успостављено је правило да Велике силе одлучујуће утичу на историјске токове на Балкану до данас, а Срби су принуђени да не једном реагују на догађаје који су изван њихове контроле и моћи. И то да реагују обазирјући се на Царство небеско и на етику Видовдана. Осим тога, локални партикуларизам је и тада ослабио наду и удаљио циљ. Када је 12. новембра 1806. одавде, из Херцег Новог, Свети Петар Цетињски, и сам толико пута мучен народном неслогом и непочинством, писао «Пресвијетлому и високопревосходителному господину Георгију Петровићу, Богом изабраному славено-сербском вождју», имао је потребу да искаже своје горко искуство: народ не може бити срећан ако нема међу собом «тврде слоге и совершеного послушанија». Не први пут морамо са свом озбиљношћу да поставимо питање о свом историјском и савременом идентитету. Да ли смо у стању да формулишемо свој национални идентитет?

Имати национални идентитет значи имати спонтану *тежњу за интеграцијом*. Интегрисаност српског народа је поражавајућа. Држава за коју је наш народ дао огромне жртве распала се, његов политички идентитет и интегритет је свакојачо разорен.

Због тога што смо фрагментаризовани тим прије треба да дамо предност националном идентитету (као трајнијем и важнијем) над државом. Они који се најчешће позивају на државност чине то због тога што из државног монопола могу да црпу личне привилегије и добит. Сада, када је без државног и политичког јединства наш историјски и културни идентитет проблематизован, пресудно је важан *заједнички духовни простор*, духовно и културно јединство, јединство у језику, вјери, обичајима. Право и дужност нам налажу да се макар ментално супротставимо парцелисању и фрагментацији, ако у овом тренутку не можемо географији која је драматична: Косово и Метохија, Република Српска, ближа и даља Дијаспора. Посебно смо ми у Црној Гори изгледа навикавани на самодовољност, па отуд и на провинцијализам, културни и политички. Треба да се залажемо за *свесрпске тачке ослоња*. Важно је, за опстанак људског лика у нама, да покажемо солидарност са сопственом раскомаданом земљом и са напаћеним народом коме припадамо.

Двадесети вијек смо претекли као многоврсно поражени. Искуство пораза, а оно нам у нашим заблудама није било својствено, може да буде важно и драгоцјено. Не смијемо дозволити да будемо још и обешчашћени. Морамо градити на општечовјечанским идеалима, и на узорима наших светаца и мудраца. Треба да стално култивишемо наше националне и политичке идеале. Модерни колективни идентитет подразумијева политички етос слободе и правде, заиста демократску и заиста правну државу, економско стање за достојанствен живот.

Слобода и Одговорност да одлучујемо о својој судбини – то је темељно право, које нам нико неће поклонити већ ће увијек неко хтјети да нам га узме. То право ћемо лакше и сигурније одбранити са Светим Савом, нашим најблагодјеливијим молитваником пред Господом. Који себе виде у достојанству са Светим Савом, са Светим Кнезом Лазарем и Обилићем, са Кара-Ђорђем и Светим Петром Цетињским, са Његошем, Марком Миљановим, Стјепаном Митровим Љубишом – нека наставе Савино небесно дјело, нека узму на себе Савин лик и добиће «вјеру као оклоп, крст као оружје, љубав као штит, као мач – ријеч Божију» (Сава Немањић, *Служба Светом Симеону*). Такви ће знати да светосавље као аутентично доживљено хришћанство српског народа садржи идеале правде и слободе, самопожртвовања и страдања, трпеливости и праштања; оно је љубав према Богу и човјеку без које нема љубави према човјечанству.

Свети Саво, ти који ниси спашавао само себе испосничким самавањем и молитвеним тиховањем, ти који си наш највећи мо-

литваник пред Господом, заклони нас моћним штитом молитава твојих. Помози, Светитељу, да будемо добри и саборни а не саможиви људи, достојанствен а не понижен народ, уважена а не прокажена држава. А ми: **БУДИМО ДОСТОЈНИ!**

Амин. Боже дај!

Херцег Нови, Савиндан, 27. јануар 2004.